

The background is white with several colorful, stylized arrows pointing in various directions. The arrows are in shades of pink, orange, green, blue, and purple. Some are straight, while others are curved. In the bottom right corner, there is a blue shovel digging into a mound of yellow sand.

*Aušra
Kurienė*

KAIP UŽAUGINTI ŽMOGŲ

*Mintys
iš vaikų
psichologo
smėlio dėžės*

TURINYS

1	KŪDIKIO LAUKIMAS, ROŽINĖS SVAJONIŲ PILYS IR SKUBI PIRMOJI PAGALBA TĖVAMS _____	11
2	PAKANKAMAI GERA MAMA, ARBA TEISINGŲ IR KREIVŲ VEIDRODŽIŲ KARALYSTĖ _____	25
3	TĖVO VAIDMUO - PAGALBININKAS, BAUDĖJAS AR MANO VIENINTELIS TĖTIS? _____	37
4	„AŠ PATS“. SIAUBINGI TRETIEJI _____	49
5	SUPERHEROJAI, TAISYKLIŲ GERBĖJAI IR MAŽIEJI SKUNDIKAI _____	85
6	NAUJAS DIDELIS PASAULIS MOKYKLA. KAIP JAME SĖKMINGAI VEIKTI _____	107
7	PAAUGLYSTĖ. KADA JI BAIGIASI _____	129
8	MŪSŲ VERTYBĖS, SVAJONĖS IR STEREOTIPAI _____	167
9	SANTYKIŲ KŪRIMO IR ATKŪRIMO MAGIJA _____	179
10	IŠŠŪKIAI VIENIŠIEMS TĖVAMS: NETEKTIES, EMIGRACIJOS IR SKYRYBŲ VAIKAI _____	195
11	VAIKO TURTAS - STIPRI PALAIKYMO KOMANDA _____	213
	PABAIGOS ŽODIS _____	219

Ižanga

Mes, šiuolaikiniai tėvai, kasdien ieškome atsakymų, kaip teisingai auginti vaikus. Ir dažnai pasiklystame tarp modernių auklėjimo teorijų, įvairių propaguojamų vertybių, savo pačių vaikystės patirčių ir ateities lūkesčių, „lavinančių“ idėjų reklamos, kasdien siūlančios penkis ar septynis geriausius vaikų auginimo būdus, arba kitų tautų vaikų auklėjimo pavyzdžių – kaip japonai leidžia vaikams viską, o prancūzai neleidžia nieko, ir dar daugybė variantų veržiasi į mūsų gyvenimą.

Savo darbe sutinku daug tėvų, kuriems tėvystė yra varginantis ir nemalonus kasdienis darbas. Nieko sunkesnio ir baisesnio už buvimą mažo vaiko mama ar tėčiu jie neatsimena. Man tai atrodo neteisinga. Tai turėtų ir galėtų būti pats maloniausias ir gražiausias mūsų gyvenimo laikotarpis.

Vaikų auginimas gali ir turi būti džiaugsmingas ir smagus. Su nuolatiniais iššūkiais, bet ir kasdieniais malonumais, kai kasdien padedame vaikui atskleisti pasaulio įvairovę ir jo paties galias ir kartu atrandame savo, kaip tėvų, stiprybę ir kompetenciją.

Jau niekas neabejoja, kad vaiko pasaulis yra ne mažiau sudėtingas nei mūsų, suaugusiųjų. Tik galimybių suprasti, kas šiame pasaulyje vyksta ir kaip jame veikti, vaikai turi gerokai mažiau nei suaugusieji, todėl be mūsų pagalbos jie nesusidoros.

Prieš leisdamiesi į tokią jaudinančią viso gyvenimo kelionę, privalome apsirūpinti gerais žemėlapiais, kad nepasiklystume, o šiek tiek nuklydę vėl rastume kelią atgal. Tokiu žemėlapiu gali tapti vaiko raidos ir jo poreikių supratimas, savo ir vaiko jausmų pažinimas, nuolatinis tėvystės gebėjimų ugdymas ir santykių su vaiku kūrimas ir puoselėjimas nuo pirmos pradėjimo akimirkos. Keliuokime.

Trapus kūdikis, reikalaujantis 24 valandas per parą ir 7 dienas per savaitę būti šalia, kartais būna tikras iššūkis tėvams. Iš pradžių sunku susigaudyti, ko jis nori, kaip žinoti, ko jam reikia, neramu – o jei ko nors

nepastebėsime? Beje, ar kūdikiai jaučia ir supranta? Kai pabyra tiek klausimų, lengva pamiršti, kad tenorėjome pajausti pilnatvę ir džiaugsmą, ketinome su šiuo stebuklu pasidalyti viskuo, kad dar jo nematę jam pažadėjome mylėti jį visą gyvenimą.

Štai jam dveji. Jis vaikšto pats, nuolatos kažko nori, kur nors lipa, ką nors ima, stumia, tempia, tranko, muša... Ar reikia visus norus tenkinti, kada jis išmoks klausyti, kada galės bent kiek pabūti vienas? O gal jam reikia draugų? Leisti ar neleisti j darželį? Ar jis jau pasirėngęs tam? Ar mokyti duoti atgal, jei ten jį kas skriaus?

Į „sceną“ išeina trimečiai. Jos renkasi rožinius apdarus, jie – Betmeno ar Supermeno kostiumus. Jie nuolatos ginčijasi ir visai nenori mokyti skaičiuoti, o kai kurie pažįsta net septynias raides. Gal jau laikas juos leisti į būrelius? Kaimynų berniukas mėgsta dėlionės, o mūsų šis tik burzgina mašinėles. Gal jam kas negerai?

Ikimokyklinukai – taisyklių žinovai, skundikai ir moralizuotojai. Jie nuolatos ko nors bijo. Ar leisti jiems bijoti? Jie visada dėl ko nors pyksta. Ar mes geri tėvai? Kaip išrinkti geriausią mokyklą ir mokytoją? Jie jau dabar pyksta suklydę ir verkia pralaimėję. Kaip toje mokykloje jie išgyvens?

Mokykla ir paauglystė. Pirma nesėkmė ir pirma meilė, pirmas egzaminas ir pirmas konfliktas... Norisi suprasti ir žinoti, kaip geriausiai padėti vaikui išsiugdyti tikras vertybes, kaip palaikyti jo motyvaciją siekti tikslų, skatinti jį tobulėti ir tuo pat metu mėgautis kasdiene tėvyste ir savo vaiku.

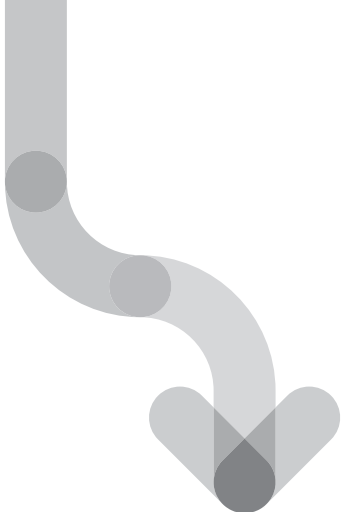
Mums, tėvams, rūpi užauginti vaikus, kuriais galėtume džiaugtis ir didžiuotis. Skubame juos mokyti įvairiausių dalykų, aiškiname, kas yra gerai ir kas blogai, pamiršdami, kad auginame žmogų, o ne žinių ir taisyklių rinkinį. Tik per santykį su kitu žmogumi vaikas pažįsta save, jį supantį pasaulį ir žmones, įsisavina žinias, buvimo pasaulyje taisykles, ir jos tampa jo esybės dalimi, atranda savąjį „aš“, saugų, patikimą, veikiantį ir nepriklausomą.

Kiekvienu vaiko raidos etapu tam tikri psichologiniai vaiko poreikiai turi būti patenkinti, kad jis galėtų sėkmingai įveikti to etapo keliamus

uždavinius. Jeigu norime užauginti žmogų, o ne sukurti nepriekaištingai funkcionuojantį aparatą, raidos etapus įsivaizduokime kaip tam tikrus statybinius vieną ant kito dedamus blokus. Jei pirmaisiais gyvenimo metais vaikas sužinos, kad pasaulis yra saugi vieta, o jį supantys žmonės patikimi ir pasirengę suteikti tai, ko jam reikia, antraisiais bus pajėgus pradėti savarankiškai tyrinėti pasaulį ir bandys suprasti, kaip šis veikia, „ką žmonės dirba visą dieną“. Iniciatyvus ir veikiantis, saugus ir smalsus moksleivis sėkmingai įveiks mokyklos iššūkį – mokysis, draugaus, bus stropus, motyvuotas ir atsakingas.

Norėčiau, kad tėvai suprastų šį raidos etapų tęstinumą, o tada galėtų stebėti, kaip jų vaikas auga ir tampa laimingu suaugusiu žmogumi.

Tėvystė – užsiėmimas visam gyvenimui. Net kai mūsų vaikai patys taps tėvais, mes vis dar būsimė jų tėvais. Jais būsimė visada.

3

**TÈVO VAIDMUO -
MAMOS
PAGALBININKAS,
BAUDÈJAS AR MANO
VIENINTELIS TÈTIS?**

Mūsų visuomenėje gajūs keli stereotipiniai kraštutinumai, susiję su tėvo vaidmeniu vaiko gyvenime.

Pirmas kraštutinumas – tėvas yra mamos aprūpintojas ir pagalbininkas. Šiuo atveju mama viską žino, o tėtis lyg ir neturi atskiro vaidmens su vaiku. Jis tik privalo jai padėti, pasirūpinti pirkiniais, panešti sunkius nešulius, patikrinti, ar namie neperdegė kuri nors lemputė. Kai vaikas paauga, toks tėtis dažnai „panaudojamas“ vaikui drausminti – subarti, kai elgiasi netinkamai, paraginti ruošti pamokas ar padėti mamai. Pagalbininko vaidmuo yra svarbus, bet tėra tik vienas iš galimų vaidmenų.

Tėvo vietos šeimoje ir jo, kaip tėvo, vaidmens suvokimas mūsų galvose atsiranda labai anksti, kai laukiame kūdikio ir dar esame dviese, bet jau ruošiamės priimti mažylį į savo šeimą, jau tuomet nesąmoningai renkamės, būsime trise ar turėsime mamos ir vaiko duetą, kuriam talkins tėvas. Jeigu moteriai gimdant dalyvaujančio vyro paklaustume, koks yra jo vaidmuo, dažnas atsakytų – padėti žmonai. Tai nepaprastai svarbus vaidmuo, tačiau iš tikrųjų jis padeda abiem.

Gimdymas gali būti sunkus, šoką sukeliantis patyrimas visiems gimdymo dalyviams – mamai, kūdikiui ir vyrui. Teisybė, iš šios trijulės vyras vienintelis nejaučia tiesioginio skausmo, bet ar dėl to jo savijautą ir vaidmenį per gimdymą galima menkinti?

Gimdymas gali būti sunkus, šoką sukeliantis patyrimas visiems gimdymo dalyviams – mamai, kūdikiui ir vyrui. Teisybė, iš šios trijulės vyras vienintelis nejaučia tiesioginio skausmo, bet ar dėl to jo savijautą ir vaidmenį per gimdymą galima menkinti? Išlikti stipriam ir pasirengusiam padėti, pačiam susitvarkyti su baime ir nerimu dėl savo moters ir kūdikio, įveikti nuovargį, šoką ir dvasinį skausmą, matant, kaip skauda jo mylimiausiems, tikrai nėra lengva. Jei kas leidžia sau papriekaištauti

vyras neva „jums tai neskauda!“, manau, nuvertina jų žmogiškumą ir apskritai tėvo vaidmenį vaiko ir šeimos gyvenime.

Tėvas vaiką ant rankų paima anksčiau negu mama. Tą akimirką fiziškai prasideda jo, kaip tėvo, vaidmuo. Tėvo, kuris yra drąsus, gali paimti vaiką ant rankų ir jau nuo to momento pradeda juo rūpintis. Jis yra ypatingas, vienintelis vaikučio tėtis, o ne mamos pakaitalas ar tik jos pagalbininkas.

Tėvas vaiką ant rankų paima anksčiau negu mama. Tą akimirką fiziškai prasideda jo, kaip tėvo, vaidmuo. Jis yra ypatingas, vienintelis vaikučio tėtis, o ne mamos pakaitalas ar tik jos pagalbininkas.

Antras kraštutinumas – tėvo vaidmuo yra būti mama. Neva nesvarbu, kas vaiką augina, tėvas ir motina yra visiškai vienodi. Tėtis irgi gali būti mama, na, tik krūtimi nepamaitins. Iš tikrųjų vaikui reikia ir mamos, ir tėčio. Jų reikšmė ir vaidmenys vaiko gyvenime taip pat yra skirtingi. Vaikui labai svarbu turėti atskirą santykį su mama kaip mama ir su tėčiu kaip tėčiu, kurti ryšį su skirtingo charakterio žmonėmis, jiems būdingu bendravimu su vaiku stiliumi, jų vyriškumu ir moteriškumu. Vaikui taip pat svarbu žinoti ir matyti, kad tėtis ir mama veikia išvien, paremia vienas kitą, dalijasi tiek darbais, tiek jausmais, mintimis ir svajonėmis.

Pirmais kūdikio gyvenimo metais daug dalykų atlieka mama, tačiau rūpestingas tėtis nuo pirmų kūdikio gyvenimo akimirkų kuria savitą ryšį su vaiku. Gal jis maudo kūdikį vakare ir atranda savo ypatingą bendravimą per jūdviejų žaidimą „pušku pušku“. Šis yra tik jų – tėčio ir kūdikio. Gal tėtis keliasi naktį nuraminti mažylio ar atneša jį mamai pamaitinti. Galbūt tėvas, grįžęs iš darbo, kūdikį „skraidina“?

Tėčiai suranda kitą, paprastai drąsesnę nei mamos su vaiku buvimo formą, dažnai tai būna fizinė veikla, judresni žaidimai. Mama maitina, migdo, prižiūri, o tėtis sukelia adrenalina, džiaugsmą, pralinksmina.

Svarbu šeimoje suprasti tėvo ir motinos vaidmenų skirtumus ir pripažinti kiekvieno jų svarbą. Ne viena moteris su nuoskauda ištaria: „Taip taip, jam tai tik linksmybės, o man krūtis skauda, rankas ir kojas gelia, nuolatos esu neišsimiegojusi. Jeigu jis pamaitintų krūtimi aštuonis kartus per parą, tai žinotų, o paskraidinti vaikus kiekvienas gali.“

Viskas suprantama ir žmogiška, mamai tikrai sunku, bet svarbu neįklimpti nuoskaudose. Jeigu kyla štai tokių minčių, reikėtų su vyru atvirai pasikalbėti ir jam tiesiai pasakyti: „Man labai smagu, kad tu žaidi su vaiku ir jį linksmini, bet aš esu labai pavargusi. Gal galėčiau tuo metu, kol žaisite, pamiegoti? O gal išeikite dviem trimis valandoms į lauką? Ir dar norėčiau, kad grįžęs namo pirma mane apkabintum, o paskui vaiką į orą pamėtytum, nes kai tapau mama, jaučiuosi nematoma.“

Mamos vaidmuo yra ypatingas, ji tikrai geriausiai žino, ko reikia vaikui, tačiau nuo pat pradžių nesumenkinkime tėvo galių ir jo ne mažiau ypatingo vaidmens vaiko gyvenime. Mama neturėtų detalai administruoti tėvo buvimo su vaiku, papunkčiui nurodydama, ką jis turi daryti: „Eik, su vaiku pabūk. Pažaiskit, padėliokit kaladėles!“ Pasitikėjime tėčiais ir jie patys puikiai sugalvos, ką ir kaip žaisti su sūnumi ar dukra, galbūt jie atras tokį žaidimą, kokio mama niekada nesumąstytų, tai bus tėčio žaidimas.

Mama neturėtų detalai administruoti tėvo buvimo su vaiku, papunkčiui nurodydama, ką jis turi daryti: „Eik, su vaiku pabūk. Pažaiskit, padėliokit kaladėles!“ Pasitikėjime tėčiais ir jie patys puikiai sugalvos, ką ir kaip žaisti su sūnumi ar dukra.

Kai moterų klausiu, ar jos gali vyrui patikėti kuriam laikui kūdikį ar vaiką, dažnai iš jų išgirstu: „Nežinau, nebent surikiuosiu visus butelius, sudėsiu rūbelius, surašysiu tikslų maitinimo, migdymo laiką, ką galima daryti ir ko negalima, dar skambinsiu kas pusvalandį...“ Tada teiraujuosi, gal jų vyrai apskritai gyvenime yra neįgalūs, darbe neatlieka jokių užduočių, nieko nedaro savarankiškai? Ne, pasirodo, jie normalūs

pilliečiai, gebantys spręsti problemas, dirbantys vadovaujama ar kitokį svarbų darbą. Tai kodėl įsivaizduojame, kad jie nepajėgūs susivokti, kada vaikui duoti gerti, valgyti ar kelnes permauti. Negi tai šitaip sudėtinga, kad protingas žmogus nesuprastų? Dažna meta kaltinimą: „Bet aš sugrįžusi namo pamatau, ką jie padarė!“

Taip, tėvas su vaiku buvo kitaip negu mama. Tėtis su aštuonių mėnesių kūdikiu dūko! Tai – ne jos tvarka. Tėtis nesudėliojo į eilę buteliukų, nepadarė masažiuko, kurį ji atlieka iškart po maitinimo. Ir gerai, tegu tai būna jos ritualas, o tėtis su vaiku užsiima visai kitais dalykais. Ne blogesniais, o kitais. **Svarbu nepamiršti ir nuolatos žinoti, kad tėtis myli vaiką ne mažiau nei mama, ne mažiau rūpinasi jo gerove ar sveikata ir tikrai nenori pakenkti savo vaikui.** Dūkimas yra ne mamos autoriteto menkinimas ar nesirūpinimas vaiku, o tik smagus žaidimas. Kartais tėvas vaiką nuramina vienokiais būdais, o mama kitokiais.

Klaidinga manyti, kad geras tėtis tas, kuris kopijuoja mamą. Reikia išdrįsti pasitikėti vyru, palikti jį dviese su vaiku, o pačiai pasinaudoti tuo laiku, išeiti savais reikalais ir leisti jam užmegzti savitą, ypatingą ryšį.

Moteris vairuoja ir dainuoja, o mašinoje sėdinti maža mergaitė jai sako:

– Mama?

– Ką?

– Nedainuok, – nuskamba mažosios prašymas.

Pasirodo, mamos dainavimas mergaitės visai neramina.

Dvimetė pati atsirenka, kas jai labiau patinka. Tėtis jai dainuoja, o mama daro kitus jai svarbius dalykus. Visai nereiškia, kad ji nemyli mamos, bet mergaitei aišku, kad dainuoti priklauso tėčiui.

Šeimoje svarbu nepamiršti, kad esate trise (keturiose ar penkiese). **Dalytis yra labai nelengva, o pavydas – itin žmogiškas jausmas.**

Suaugusieji nuolatos moko vaikus dalytis. Jei atidžiau pasižiūrėtume į suaugusiųjų pasaulį, kaip mamos dalijasi vaikais, o tėčiai – jausmais, įspūdžiais, išgyvenimais, tikrai atrastume akivaizdžių nesidalijimo pavyzdžių.

Gana paplitęs ir **trečias stereotipas**, neva kūdikiui, kol toks mažas, tėčio dar nereikia. Kai jau šnekės ar spardys kamuolį, štai tada išmuš tėčio valanda – jis mokys vaiką visokių vyriškų dalykų, žais futbolą, galės rimtai pasikalbėti. Užuot laukus šios auksinės valandos, svarbu anksti užmegzti su vaiku ryšį, vėliau tai padaryti bus daug sunkiau. Nepažindami vaiko, vargiai rasime bendrą kalbą, o žaisti futbolą bus ne taip ir smagu, nes jis vis klysta, verkia, pyksta, kai nesiseka... Tik augdami kartu, pažindami savo vaikus, atrandame pokalbių temas, žaidimus, o kartais išmokstame drauge patylėti.

Nepažindami vaiko, vargiai rasime bendrą kalbą, o žaisti futbolą bus ne taip ir smagu, nes jis vis klysta, verkia, pyksta, kai nesiseka... Tik augdami kartu, pažindami savo vaikus, atrandame pokalbių temas, žaidimus, o kartais išmokstame drauge patylėti.

Vaikui augant tėvo vaidmuo tampa aiškesnis. Tėtis dažniausiai pade-
da įveikti sunkumus ir prireikus padrąsina: „Tu gali, tau pavyks, reikia...“
Labai gražiai tėvų vaidmenys atskleidžiami pasakose. Ten tėvas dažniau-
siai sūnui prigalvoja iššūkių – liepia sėsti ant žirgo ir parnešti gyvybės
vandens ar pagauti laimės paukštę. Tas tik pajuda ir už pirmo posūkio
nusiverčia nuo žirgo, bet čia jau mama, stovinti su pagalve ir kompresu,
nelaimėlį guodžia: „Oi, vaikelai, kur čia tas tėvas tave varinėja? Nereikia
man to gyvybės vandens. Eikš, uždėsiu tau kompresą.“ Ji besąlygiškai
priima „nevykėlį“, užjaučia, guodžia ir gydo žaizdas. Mama norėtų, kad
sūnus būtų stiprus, drąsus, protingas, bet jei taip nėra, nieko tokio, jei
jis daro klaidų, ko nors nemoka, būna bailus, silpnas. Vis tiek mama jį

myli. Kai žaizdos užgyja, tėvas vėl liepia sūnui sėsti ant žirgo ir atlikti jam skirtą užduotį.

Pasakose atskleidžiamos labai svarbios abiejų tėvų funkcijos: skatinti vaiką, kelti jam iššūkius ir kartu atjausti, priimti ir paguosti, kai nesiseka. Dažnai vaidmenis suvokiame stereotipiškai, tėčiams priskirdami „stipriąją“, skatinančią rizikuoti, drąsos reikalaujančią auginimo dalį, o „silpnoji“, vaikiškoji, dalis, reikalaujanti globos, užuojautos, supratimo, yra labiau skirta mamai. Visi kartais susergame, mums būna liūdna, nesiseka, jaučiamės pavargę, tada kreipiamės į mamą užuojautos. Su tėvu aptariame strateginius planus, su juo planuojame užkariavimus ir žygius. Tėvą kviečiamės, kai naktį mus „puola vilkas“.

Pasakose atskleidžiamos labai svarbios abiejų tėvų funkcijos, bet dažnai jų vaidmenis suvokiame stereotipiškai, tėčiams priskirdami „stipriąją“, skatinančią rizikuoti, drąsos reikalaujančią auginimo dalį, o „silpnoji“, vaikiškoji, dalis, reikalaujanti globos, užuojautos, supratimo, yra labiau skirta mamai.

Svarbu suprasti, kad tėčiai ir mamos gali būti labai nevienodi ir skirtis nuo stereotipinių vyro ir moters stiprybe, charakteriu, pomėgiais ir gebėjimais. Neretai suaugusieji prisimena: „Mano mama buvo labai valdinga – ji valdė namus. Tėvas buvo po padu.“ Tai suvokiama kaip keistumas. Pradėjus aiškintis, kaip ten iš tiesų buvo, paaiškėja, kad po padu buvęs tėtis turėjo gerų savybių, buvo suprantantis, užjaučiantis. Gal jis buvo įsitraukęs į veiklą mokslininkas, tad nedalyvaudavęs šeimos buityje. Mama pirkdavo, nešdavo, skalbdavo, valydavo, organizuodavo remontą, apmokėdavo sąskaitas. „Ji buvo veiklioji, o tėčiui visada galėjai pasiguosti.“ Stiprybė ir drąsa, jautrumas ir švelnumas priklauso abiem lytims – tiek tėčiams, tiek mamoms. Būtų gaila, jei mūsų vaikai pažinotų tik dalį mūsų, o ne visumą.

Remdamiesi populiariais stereotipais, tėvams priskiriame „nejautriųjų“ vaidmenį. Kai vaikas ūgteli, tėvui dažnai tenka jį palydėti į vietas, kur situacijos sudėtingesnės: nuvesti pas gydytoją, kirptis, traukti dantis. Štai tėtis veda vaiką į darželį, nes neva su juo vaikas lengviau išsiskiria ir neverkia. Manome, kad jis ne toks jautrus vaiko ašaroms arba vaikas jo prisibijo. Galbūt tai tiesa, gal tėvui ir lengviau išsiskirti su vaiku, bet galbūt jis, nors ir jautriai priima išsiskyrimą, moka mažylį padrąsinti: „Viskas bus gerai, aš tavim didžiuojuosi.“ Tėvas vaiką lydi pas gydytoją ne todėl, kad yra ne toks jautrus, o tiesiog yra drąsesnis. Tada ir vaikas su tėčiu jaučiasi saugiau, ramiau, drąsiau.

Ketvirta populiari neteisybė yra tai, kad tėvui priskiriamas „baudėjo“ vaidmuo. Vaikas gąsdinamas, jog tėvas supyks, bars jį, tėvui nepatiks, jei jis elgsis netinkamai ar ne taip, kaip iš jo tikimasi. Mamos dažnai sako: „Tėtis neleidžia, tėtis supyks, oi, gausi nuo tėčio, žiūrėk, kad tėtis nesužinotų.“ Tėvas tarsi yra autoritetas, bet jis paremtas bauginimais.

Moteris namie su trimėčiu Povilu, mažyliui knieti pažaisti su tėčio barzdaskute. Mama drausmina: „Neimk, tėvelis supyks.“ Bet jis yra darbe ir negali dabar supyksti, nes nežino, ką šiuo metu daro Poviliukas. Galbūt tėtis galėtų supyksti, jei mama jam dabar pat paskambintų ir pasakytų: „Poviliukas ima tavo barzdaskutę. Ką manai?“ Jei tėvas pasakytų: „Aš pykstu“, tada mama galėtų sūnui perduoti – tėtis pyksta. O gal tėvui visai patiktų, kad Poviliukas susidomėjo tokiu vyrišku atributu, ir jis mielai vakare parodytų, kaip tas veikia?

Pažvelkime į šią situaciją atidžiau. Būtent mamai nepatinka sūnaus bandymas žaisti su barzdaskute, todėl ji turėtų aiškiai pasakyti, kad to daryti negalima, nes tai nėra žaislas. Mama yra šalia vaiko, jos nuomonė jam yra labai svarbi, todėl mama, užuot gąsdinusi vaiką tėvu ir slėpusis už jo šešėlio, turi nuspręsti, ar leisti jam imti barzdaskutę, ar ne.

Kartais situacija tampa dar painesnė: „Aš leidžiu, bet tėtis draudžia.“ Toks elgesys griaua vaiko supratimą apie normas ir taisykles. Jam tampa sunku atsirinkti, kuo paremtos taisyklės ir draudimai, neaišku, ar „geroji“ mama viską leidžia, o „piktasis“ tėtis viską draudžia. Gal ir nesąmoningai, bet nuolatos taip elgdamiesi vaikui įskiepydama pavojingą supratimą, kad vienintelė mama jautri ir supratinga, o visas kitas pasaulis – piktas ir pavojingas. „Dėl manęs tai gali ilgiau nemiegoti, bet tėvas tikrai pasius, dėl manęs gali neiti į mokyklą, bet mokytoja supyks, dėl manęs gali neiti į darbą, bet ką pasakys tavo viršininkas.“

– *Visą gyvenimą bijojau tėvo, – dažnai man prisipažįsta suaugusieji.*

– *Kodėl? – klausiu.*

– *Nežinau. Nepamenu, kad jis būtų kaip nors baudęs ar ką pikta daręs, bet visą laiką jo bijojau...*

Pamenu moterį, kuri su nuoskauda pasakojo, kaip ji visą vaikystę bijojusi tėčio. Kai jis grįždavo namo, niekada nebėgdavo jo pasitikti, užsisklęsdavo savo kambaryje, kad nepakliūtų jam į akis. Kai pabandėme išsiaiškinti, iš kur kilo ši neleidusi jai džiaugtis tėčiu baimė, ji su nuostaba ir giliu liūdesiu atrado, kad tėtis buvo labai tylus ir jautrus, niekada nekėlė balso, niekad jos nemušė, neatstūmė, kitaip nei mama, kuri nuolatos priekaištaudavo ir gąsdindavo, kad pasakys tėčiui, kokia ji netikėlė.

Labai lengva tėvą paversti priešu, dažnai apie tai jis nieko nė nenu-tuokia. Svarbu, kad vaikas tiesiogiai išgirstų tėvo nuomonę, požiūrį ar nuostatas, o mama nepasitelktų jo kaip gąsdinimo priemonės po raga-nos, gydytojo ar policininko. Dabar yra daug šeimų, gyvenančių atskirai, nes pora yra išsiskyrusi, tėvas išvykęs uždirbti šeimai duonos į užsienį ar tiesiog daug dirba. Toks tėtis ypač lengvai gali tapti pagrindiniu tokiu barėju. Mama prašo jo paskambinti ir pabarti vaiką už tai, kad neklauso mamos ar mokytojų, neruošia pamokų, namie nepadedą, nesitvarko.

Labai lengva tėvą paversti priešu, dažnai apie tai jis nieko nė nenutuokia. Svarbu, kad vaikas tiesiogiai išgirstų tėvo nuomonę, požiūrį ar nuostatas, o mama nenaudotų jo kaip gąsdinimo priemonės po raganos, gydytojo ar policininko.

Tėvui nepatartina prisiimti vienintelės – gąsdinimo – funkcijos. Autoritetas yra ne tas, kurio bijo, kuris turi sunkų kumštį ar skardų balsą. Tai yra baubas, o ne autoritetas. Tokio vaikas bijo, nekenčia, laukia, kol jis vėl kuo greičiau dings, su tokiu tikrai niekas nenori leisti laiko. Tikras autoritetas padeda, supranta, daug gali, daug žino, yra drąsus, daug sunkumų įveikia ir gali daug išmokyti, jis geba padėti, apsaugoti, apginti.

Tėvui nepatartina prisiimti vienintelės – gąsdinimo – funkcijos. Autoritetas yra ne tas, kurio bijo, kuris turi sunkų kumštį ar skardų balsą. Tikras autoritetas padeda, supranta, daug gali, daug žino, yra drąsus, daug sunkumų įveikia ir gali daug išmokyti, jis geba padėti, apsaugoti, apginti.

Kiekvienu gyvenimo etapu tėtis mums yra svarbus: kūdikystėje, kai skraidina aukštai palubėje ir padeda žengti pirmus žingsnius, kai trimetį veda „duoti kraujo“ drąsindamas ir tikėdamas vaiko drąsa įveikti šį rimtą išbandymą; kai palydi į pirmą treniruotę, papučia nubrodintą kelią ir pasidžiaugia pirmu įmuštu įvarčiu; paauglystėje, kai padeda iš nerūpestingos vaikystės žengti į sudėtingą suaugusių žmonių gyvenimą.

Sūnų vyrų paskelbia tėvas. Jei mama daug kartų sūnui sakys, kad yra stiprus, drąsus, protingas, vyriškas, jis tik numos ranka: „Ai, juk ji mama, aišku, kad aš jai pats protingiausias ir stipriausias.“ O tėvas sūnui sakydamas: „Eime į futbolo rungtynes, sūnau“; „pasiimsiu tave į kelionę“; „tikiuosi, padėsi man taisyti automobilį“, pripažįsta jo brandą ir vertę.

Tai reiškia, kad sūnus tėvui yra įdomus, tėvas nori kartu ką nors veikti, jis vaikui patiki svarbius dalykus.

Paauglei tėvo vaidmuo yra ne mažiau svarbus. Paauglystė yra mergystės, moterystės pradžia. Dukters lytinė branda, seksualumas dažnai tėvus išgąsdina. Paauglė ne visada supranta, kokį signalą aplinkiniams siunčia pasikeitęs jos kūnas, išvaizda. Gatve einančios mergaitės, apsi- rengusios didelėmis moterimis, kartais nesuvokia, į kokį kitą gyvenimą jau yra įžengusios, kokią žinią siunčia apnuogintomis kojomis, pečiais, ryškiu makiažu. Dažnas tėvas supanikuoja: „Nusiplauk makiažą, užsisek ilgą sijoną, pažiūrėk, kaip atrodo!“ Dukteriai, kaip ir sūnui, ne mažiau svarbu, kad tėvas ją pripažintų ir palaikytų. Netrukus ateis tas laikas, kai dukra, jauna moteris, iškeliaus dvyliktą nakties su vaikinu ir grįš trečią rytą. Tėvui prireiks papildomos išminties ir žmonos paramos, kad nepanikuotų ir dukterimi pasitikėtų.

Tėvas auga su vaiku nuo akimirkos, kai pirmąkart paima jį ant rankų. Tai truks tol, kol apsikeisime vaidmenimis: pasenusį tėvą turėsime „paimti ant rankų“, prižiūrėti kaip bejėgį kūdikį. Tada su juo irgi turėsime sukurti naują atskirą, greičiausiai, deja, labai trumpalaikį, skausmingą santykį.

Tėvas auga su vaiku nuo akimirkos, kai pirmąkart paima jį ant rankų.